

Sygn. akt II PK 9/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSA Jolanta Hawryszko

w sprawie z powództwa M. K.
przeciwko Sądowi Okręgowemu w K.
o wynagrodzenie, ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 16 kwietnia 2015 r., sygn. akt VI Pa .../14,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Powódka pozwem z 31 grudnia 2013 r. wniosła o zasądzenie od pozwanego kwoty 31.579,89 zł wraz z odsetkami ustawowymi od poszczególnych miesięcznych kwot płatnych od dnia pierwszego każdego miesiąca poczynając od marca 2009 r. tytułem różnicy między wynagrodzeniem w piątej i szóstej stawce awansowej, wypłaconymi „trzynastkami” a należnymi w latach 2010-2013, oraz różnicy między

wypłaconą a należną nagrodą jubileuszową. Wniosła też o ustalenie, że z dniem 22 stycznia 2014 r. przysługuje jej wynagrodzenie w siódmej stawce awansowej.

Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z 25 września 2014 r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki 22.091,13 zł wraz odsetkami ustawowymi od kwot i dat określonych w wyroku (pkt 1); ustalił, że z dniem 22 stycznia 2014 r. przysługuje powódce wynagrodzenie zasadnicze w siódmej stawce awansowej (pkt 2); w pozostałej części powództwo oddalił (pkt 3); w zakresie pkt. 1 nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 11.487,78 zł (pkt 4). Sąd ustalił, że powódka 14 października 1988 r. została mianowana asesorem sądowym w okręgu Sądu Wojewódzkiego w K., 17 kwietnia 1990 r. otrzymała nominację sędziowską, a 25 września 2003 r. otrzymała nominację do Sądu Okręgowego w K.. Przyznano jej wynagrodzenie zasadnicze według stawki podstawowej przy zastosowaniu mnożnika 3,6. Od 1 stycznia 2009 r. (tj. w związku ze zmianami wynikającymi z ustawy nowelizującej z 20 marca 2009 r.), przyznano jej wynagrodzenie zasadnicze w stawce piątej przy zastosowaniu mnożnika 2,50; a od dnia 25 września 2013 r. - wynagrodzenie zasadnicze w stawce szóstej przy zastosowaniu mnożnika 5,65. Sąd Rejonowy stwierdził, że pozwany nie zastosował wobec powódki art. 91a § 5 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej u.s.p.), co skutkowało zaniżaniem należnego powódce wynagrodzenia. W ocenie Sądu art. 91a § 5 u.s.p. służy realizacji art. 91 § 1 u.s.p. W konsekwencji należy dokonać analizy ogólnego stażu pracy powódki i wyliczyć, jaki okres pracy, z uwagi na posiadany przez nią staż pracy, przypadał na kolejne stawki awansowe - zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 459) wraz z tabelą nr 3 stanowiącą załącznik do tej ustawy oraz przy zastosowaniu art. 91a § 1, 3 i 5 u.s.p. Sąd Rejonowy odnotował okoliczności, że art. 91a § 5 u.s.p. nie obowiązywał na dzień 1 stycznia 2009 r., a także wydanie przez Sąd Najwyższy uchwały z 5 października 2012 r., sygn. akt I PZP 2/12 na bazie uregulowań zawartych w ustawie o prokuraturze podobnych do tych wprowadzonych do u.s.p. Pomimo tego stwierdził, że w tej sprawie należy stosować art. 91a § 5 u.s.p., ponieważ tylko dzięki niemu może nastąpić realizacja art. 91 § 1 u.s.p. Według Sądu sytuacja powódki w zakresie prawa do wynagrodzenia, z uwagi na posiadany przez nią staż pracy,

wygląda następująco: (-) od 14.10.1988 r. - do 13.10.1993 r. - stawka pierwsza w sądzie rejonowym (staż do 5 lat); (-) od 14.10.1993 r. do 13.10.1998 r. - stawka druga w sądzie rejonowym (staż od 5 - 10 lat); (-) od 14.10.1998 r. do 13.10.2003 r. - stawka trzecia (awans do SO w dniu 25.09.2003 r. powoduje przyjęcie dla niej stawki czwartej zgodnie z art. 10 ust. 1; dalej na podstawie art. 91a § 5 u.s.p. należało powódce zaliczyć okres pracy, który zmierzał w kierunku osiągnięcia stawki czwartej awansowej w sądzie rejonowym, a który na mocy tego przepisu podlega wliczeniu do osiągnięcia stawki piątej); (-) od 14.10.2003 r. do 13.10.2008 r. - stawka piąta; (-) od 14.10.2008 r. do 13.10.2013 r. - stawka szósta; (-) od 14.10.2013 r. - stawka siódma. W związku z powyższym Sąd Rejonowy uznał, że powództwo o ustalenie co do zasady podlega uwzględnieniu. Będąc jednak związany żądaniem pozwu ustalił, zgodnie z wnioskiem powódki, że z dniem 22 stycznia 2014 r. przysługuje jej wynagrodzenie w siódmej stawce awansowej. W punkcie 1 wyroku Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz powódki należne jej kwoty wyrównania wynagrodzenia, wypłaconych „trzynastek” za lata 2011, 2012 i 2013 oraz nagrody jubileuszowej, w zakresie w jakim roszczenia te nie uległy przedawnieniu. Dalej idące żądanie powódki w zakresie wyrównania kwot oddalił, jako przedawnione.

Wyrok Sądu Rejonowego zaskarżył pozwany w zakresie pkt. 1, 2 oraz 4. Zarzucił naruszenie art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie w jakim przepis ten wyklucza możliwość ustalenia wynagrodzenia sędziego sądu okręgowego w stawce szóstej na dzień 1 stycznia 2009 r.; a także błędne zastosowanie art. 91a § 5 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych do ustalenia sytuacji prawnej powódki sprzed daty wejścia w życie tego przepisu, tj. sprzed 1 stycznia 2009 r.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z 16 kwietnia 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok w pkt. 1, 2 oraz 4 w ten sposób, że powództwo o wynagrodzenie i ustalenie oddalił (pkt 1); kosztami postępowania apelacyjnego obciążając Skarb Państwa (pkt 2). Sąd Okręgowy wskazał, że spór pomiędzy stronami dotyczył wyłącznie kwestii prawnych, to jest wykładni i właściwego zastosowania przepisów art. 91a § 3 i 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity

tekst: z dnia 16 stycznia 2015 r., Dz.U. z 2015 r., poz. 133, ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 459), przy uwzględnieniu przepisów intertemporalnych - art. 8 i art. 10 przywołanej ustawy nowelizującej. Sąd dalej wyjaśnił, że bezpośrednio przed nowelizacją z 2009 r. wynagrodzenie zasadnicze sędziego stanowiło wielokrotność kwoty bazowej - różnej dla stanowisk w sądach rejonowych, okręgowych i apelacyjnych, i było ustalane w stawce podstawowej, stawce pierwszej awansowej albo w stawce drugiej awansowej właściwej dla stanowiska w sądzie określonego szczebla. Zaś kwestia podwyższenia wynagrodzenia do kolejnej stawki awansowej była o tyle jasna, że prawo do wynagrodzenia w wyższej stawce zależało wyłącznie od stażu pracy na danym stanowisku (np. sędziego sądu okręgowego), a nie od ogólnego stażu pracy. Przy tym wynagrodzenie sędziego ulegało podwyższeniu do pierwszej stawki awansowej po 5 latach pracy na danym stanowisku, a do drugiej stawki awansowej po kolejnych 5 latach od uzyskania przez sędziego stawki pierwszej awansowej. Wcześniej awanse następowały odpowiednio po 7 i 14 latach. Nowelizacją u.s.p. z dnia 20 marca 2009 r. zlikwidowano poprzedni system wynagrodzenia sędziego oparty o model trzech stawek awansowych w sądzie każdego szczebla, wprowadzając dziesięć różnych stawek wynagrodzenia zasadniczego, uzależnionych od stażu pracy - ogólnego (ale tylko dla niektórych sędziów) lub na określonym stanowisku. W związku z powyższym konieczne stało się jednorazowe dostosowanie wynagrodzeń sędziów do nowego modelu, celowi temu służył art. 10 ustawy nowelizującej. Stosownie do jego unormowań, z dniem 1 stycznia 2009 r. wynagrodzenia zasadnicze sędziów sądów rejonowych określono w stawkach od pierwszej do czwartej, wynagrodzenia zasadnicze sędziów sądów okręgowych - w stawkach od czwartej do siódmej, a wynagrodzenia zasadnicze sędziów sądów apelacyjnych - w stawkach od siódmej do dziesiątej. Stawkę wynagrodzeń zasadniczych sędziów ustalano uwzględniając staż pracy danego sędziego na stanowisku zajmowanym w dniu 1 stycznia 2009 r., a jeżeli było to korzystniejsze - staż pracy sędziego na wszystkich dotychczas zajmowanych stanowiskach sędziowskich lub prokuratorskich (ogólny staż pracy). Ta druga opcja nie dotyczyła jednak sędziów, którzy zajmowali stanowisko w sądzie okręgowym i w

sądzie apelacyjnym 10 lat i więcej. Sąd Okręgowy podkreślił, że działanie to - dostosowanie wynagrodzeń sędziów do nowego modelu - miało charakter jednorazowy, a art. 10 ustawy nowelizującej w żadnym razie nie upoważnia do „przeliczania” wynagrodzenia pobieranego przed 1 stycznia 2009 r. na nowe stawki. W rozpatrywanej sprawie niespornym było, że na skutek zabiegu określonego w art. 10 ustawy nowelizującej - z dniem 1 stycznia 2009 r. - wynagrodzenie powódki jako sędziego sądu okręgowego określono w stawce piątej zgodnie z załącznikiem nr 3 do ustawy z dnia 20 marca 2009 r. Spór pomiędzy stronami dotyczył problemu, kiedy powódka uzyska awans do stawki szóstej i siódmej wynagrodzenia. Zdaniem Sądu Okręgowy z literalnego brzmienia przepisu art. 91a § 5 u.s.p. nie można wyprowadzić wniosku, że znajduje on zastosowanie do wszystkich sędziów, bez względu na to, kiedy uzyskali nominację do sądu wyższego rzędu oraz bez względu na to, jaką stawkę wynagrodzenia jako ostatnią pobierali w sądzie niższego rzędu, jeśli tylko w dacie przyznania tej stawki spełnili wymóg ogólnego stażu pracy 20 lat z zaliczeniem okresu asesury (wymóg ustawowy przyznania aktualnej stawki czwartej). Według Sądu drugiej instancji nie ulega wątpliwości, że powódce z chwilą objęcia stanowiska w sądzie okręgowym (czyli w dacie nominacji) nie przysługiwało wynagrodzenie w stawce piątej z tej prostej przyczyny, że wówczas takie stawki nie obowiązywały. Z tego samego względu powódka w sądzie rejonowym nie pobierała wynagrodzenia w stawce czwartej. Sąd Okręgowy podkreślił, że wskazany przepis stanowi wyjątek od podstawowej zasady awansu płacowego wyrażonej w art. 91a § 3 u.s.p., zgodnie z którą wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawce bezpośrednio wyższej po upływie kolejnych pięciu lat pracy na danym stanowisku sędziowskim i nie może tym samym podlegać wykładni rozszerzającej. Ponadto, Sąd wskazał na art. 8 ustawy nowelizującej, który wyraża ogólną zasadę stosowania nowych przepisów, wyznaczając datę początkową ich obowiązywania - do ustalania wynagrodzeń między innymi sędziów sądów powszechnych - od 1 stycznia 2009 r. W konsekwencji Sąd Okręgowy stwierdził, że awans płacowy sędziów sądu okręgowego, którzy stanowisko to zajmowali przed 1 stycznia 2009 r. jest uregulowany tylko i wyłącznie w art. 91a § 3 u.s.p., natomiast art. 91a § 5 u.s.p., który stanowił podstawę prawną orzeczenia Sądu Rejonowego w odniesieniu do

powódki, do takich sędziów w ogóle nie ma zastosowania. Sąd wskazał, że taką wykładnię przepisów zaprezentował również Sąd Najwyższy w uchwale z 5 października 2012 r., w sprawie o sygn. akt I PZP 2/12. oraz, że ten kierunek wykładni zachowuje aktualność w tej sprawie, pomimo, że orzeczenie Sądu Najwyższego odnosiło się do unormowań ustawy o prokuraturze. Powyższa wykładnia doprowadziła do wniosku końcowego, że tylko sędziom, którzy otrzymali nominację do sądu okręgowego po dniu 1 stycznia 2009 r. można wliczyć do 5-letniego okresu, od upływu którego zależy nabycie prawa do wynagrodzenia w wyższej stawce awansowej, staż pracy w sądzie rejonowym, ale tylko taki, w trakcie którego sędzia miał prawo do wynagrodzenia w stawce odpowiednio czwartej lub piątej, czyli po 1 stycznia 2009 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że powódka prawo do wyższej stawki awansowej uzyskuje z upływem kolejnych 5 lat od zajmowania stanowiska sędziego sądu okręgowego, zgodnie z dyspozycją art. 91a § 3 u.s.p. i nie może uzyskać szóstej stawki awansowej po zaliczeniu do 5 lat, o których mowa w tym przepisie, jakiegokolwiek stażu pracy w sądzie rejonowym.

Wyrok Sądu Okręgowego w P. powódka zaskarżyła w całości. Zarzucono naruszenie prawa materialnego przez dokonanie błędnej wykładni, to jest:

(-) art. 91a § 3 w zw. z art. 91a § 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz.133, ze zm.), polegające na uznaniu przez Sąd Okręgowy w P., iż zakres zastosowania normy prawnej przepisów art. 91a § 3 w zw. z art. 91a § 5 u.s.p., dotyczy jedynie tych sytuacji, w których określenie wynagrodzenia zasadniczego sędziego w bezpośrednio wyższej stawce, z jednoczesnym uwzględnieniem okresu pracy na stanowisku bezpośrednio niższym, możliwe jest jedynie wtedy, gdy sędzia sądu okręgowego objął stanowisko sędziowskie w tym sądzie po wejściu w życie ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. Nr 56, poz. 459), podczas gdy według skarżącej prawidłowa wykładnia ww. przepisów, uwzględniająca fundamentalną zasadę różnicowania wynagrodzenia zasadniczego sędziów sądów powszechnych, ustanowiona w treści art. 91 § 1 u.s.p., prowadzić powinna do konkluzji, iż także w sytuacji objęcia stanowiska sędziego sądu okręgowego w okresie sprzed wejścia w życie ww. nowelizacji, możliwe jest uwzględnienie okresu

pracy na stanowisku bezpośrednio niższym, w celu określenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu okręgowego w bezpośrednio wyższej stawce;

(-) art. 91a § 3 i art. 91a § 5 u.s.p. polegającej na nieuwzględnieniu przy jej dokonywaniu wyrażonej w art. 32 Konstytucji RP zasady równości wobec prawa, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego odtworzenia normy prawnej, w myśl której sędzia nominowany wcześniej, miałby otrzymywać niższe wynagrodzenie w porównaniu z sędzią nominowanym do tego samego sądu w okresie późniejszym.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i o oddalenie apelacji pozwanego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powódki okazała się nie mieć uzasadnionych podstaw.

Zasadniczy problem mający decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu, jak i zarzutów skargi kasacyjnej dotyczy określenia daty przysługiwania powódce wynagrodzenia zasadniczego w stawce szóstej, a w dalszej kolejności siódmej.

Problem powyższy był już rozstrzygany przez Sąd Najwyższy (zob. wyroki z dnia 7 października 2015 r., II PK 236/14, LEX nr 1800836 czy z dnia 8 lutego 2017 r., I PK 75/16, niepubl.). W sprawach tych Sąd Najwyższy jednolicie przyjmował, że wcześniejsze uzyskanie wyższej stawki wynagrodzenia zasadniczego na podstawie przejściowych przepisów art. 11 ust. 1 i art. 10 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 459) nie upoważnia „pracodawcy służbowego” do przyznania kolejnej stawki przed upływem kolejnych 5 lat pracy na tym stanowisku.

W sprawie niniejszej powódka była nominowana na stanowisko sędziego sądu okręgowego przed 1 stycznia 2009 r. W dniu 1 października 2009 r. przyznano powódce V stawkę awansową. Zgodnie z art. 91a § 3 u.s.p. od tej daty zasadą jest, że wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawce

bezpośrednio wyższej po upływie kolejnych pięciu lat pracy na stanowisku sędziowskim.

Dla rozstrzygnięcia problemu występującego w sprawie konieczne jest również uwzględnienie regulacji art. 10 ust. 2 ustawy nowelizującej. Zgodnie z nim stawkę wynagrodzenia zasadniczego sędziego ustala się uwzględniając staż pracy sędziego na stanowisku zajmowanym w dniu 1 stycznia 2009 r., a jeżeli jest to korzystniejsze - staż pracy sędziego na wszystkich dotychczas zajmowanych stanowiskach sędziowskich. Przepis ten wprowadza więc korzystny wyjątek. Nie wyłączył on jednak w pozostałym zakresie regulacji wymagającej upływu kolejnych pięciu lat pracy na danym stanowisku sędziowskim, od których zależy uzyskanie prawa do wyższej stawki (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2015 r., III PK 107/14, LEX nr 1813460). Nie można jednak przyjąć, że powódka mogła uzyskać kolejną stawkę (szóstą) z pominięciem regulacji art. 91a § 3 u.s.p. Wynika z tego, że do uzyskania szóstej stawki konieczne jest posiadanie 10 lat na danym stanowisku (tu sędziego sądu okręgowego). Rozstrzygnięcie takie zapadło również w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2012 r., I PZP 2/12 (OSNP 2013 nr 5-6, poz. 50). Uchwała ta dotyczyła wprawdzie wynagrodzenia prokuratorów jednak problem ten jest tożsamy z problemem dotyczącym wynagrodzeń sędziowskich według zasad obowiązujących po 1 stycznia 2009 r. Także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2015 r., III PZP 6/15, (LEX nr 1977934) przyjęto, że nie jest zasadne żądanie zapłaty wynagrodzenia sędziowskiego według wyższych stawek, oparte na kumulacji (zbiegu) stosowania art. 10 ust. 2 ustawy nowelizującej i art. 91a § 3 u.s.p., bo pierwszy z tych przepisów jedynie modyfikuje zasadę koniecznej sekwencji upływu kolejnych pięciu lat pracy, jako warunku uprawnień do wyższej stawki wynagrodzenia zasadniczego. W postanowieniu tym stwierdzono także, iż różnicowanie wynagrodzeń sędziowskich nie odbywa się według zasady „im starszy wiekiem, tym wyższa płaca zasadnicza”. Takie zasady wynagradzania sędziów nie naruszają prawa unijnego, a w szczególności art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 września 2015 r. w sprawie C- 20/13, Daniel Unland przeciwko Landowi Berlin,

LEX nr 1785716). Tej utrwalonej wykładni nie koryguje art. 178 ust. 2 Konstytucji RP, który zawiera ogólne „wytyczne kierunkowe” ustalania warunków wynagradzania sędziów, które są konkretyzowane i ustalane w przepisach rangi ustawowej.

Aprobując poglądy zawarte w wyżej powołanych orzeczeniach Sądu Najwyższego należy przyjąć, że wcześniejsze uzyskanie piątej stawki wynagrodzenia na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy nowelizującej nie uprawnia do pominięcia regulacji art. 91a § 3 u.s.p. Prowadzi to do wniosku, że upływ kolejnych pięciu lat należy liczyć od dnia objęcia przez sędziego stanowiska w danym sądzie. Powódka powinna otrzymać szóstą stawkę wynagrodzenia zasadniczego po upływie 10 lat od objęcia stanowiska sędziego sądu okręgowego. Tak więc skarżący wyrok powódka powinna otrzymać szóstą stawkę 25 września 2013 r. Nie było więc zasadne żądanie ustalenia wcześniejszej daty kolejnego awansu płacowego. Stąd skarga kasacyjna nie mogła być uzasadniona. Pozwany przyznał bowiem wyższą stawkę właściwie, tj. od 25.09. 2013 r.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.